

HET MOBIL VELD

Rob Chrispijn, Jodenweg 1, 8385 GP Vledderveen

A description is given of the development of the mycoflora of a site in the western harbour area of Amsterdam which was raised with sand in the sixties.

Het westelijk havengebied van Amsterdam is aangelegd in de zestiger jaren. Vruchtbare klei van de IJpolder werd gedeeltelijk afgegraven en hierover werd een dikke laag zand gespoten, afkomstig van de kust voor IJmuiden. De zo ontstane terreinen bleven jarenlang ongemoeid om het zand tijd te geven in te klinken. Woest en ledig, alleen doorsneden met enkele asfaltwegen, ontwikkelde dit gebied zich tot een paradijs voor vogels. Op het kale zand kwamen grote kolonies Visdieven. Ook Kluten en, iets minder massaal, Kleine- en Strandplevieren maakten gretig gebruik van de zo geboden mogelijkheden.

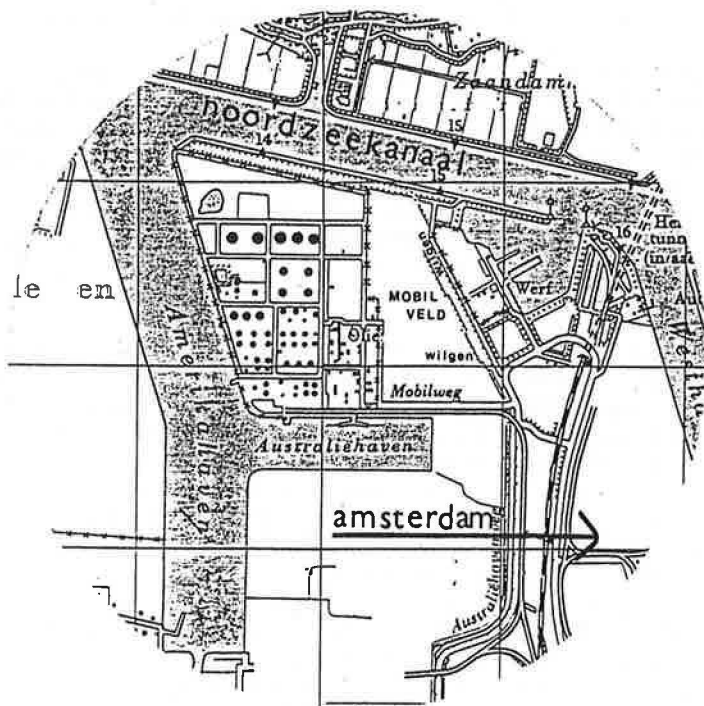
Een van de eerste industrieën die zich hier vestigde was Mobil Oil. Aan de Amerikahaven, een zijtak van het Noordzeekanaal, verrees een grote olieraffinaderij. Ernaast lag een 50 ha. groot terrein dat Mobil Oil in reserve hield voor eventuele uitbreiding. Tot op heden is er geen reden geweest om de capaciteit van de raffinaderij te vergroten. Daardoor heeft dit Mobil Oil Buitenterrein, zoals het officieel heet, de kans gekregen om zich gedurende dertig jaar ongestoord te ontwikkelen. Dat is uitzonderlijk, want de meeste andere opgespoten velden zijn in de loop van de tachtiger jaren door de industrie in bezit genomen.

Genesis

Het aardige van opgespoten velden is dat de natuur er helemaal vanaf nul kan beginnen. Het vormt een vijandig micro-klimaat waar alleen de meest geharde organismen een kans maken. Behalve het wat lager gelegen zuidelijk deel, had het Mobil veld als extra handicap dat het vanaf het begin een opvallend droog veld was. Op het kalkrijke, ontzilte zeezand konden de eerste jaren alleen Helm en Biestarwegras het uithouden. Het kon er enorm stuiven en omdat een in de buurt gelegen scheepswerf daar last van had, bracht men aan de oostzijde van het veld een rij rieten matten aan die met wilgestammen op hun plaats werden gehouden. Deze liepen het jaar daarop uit en vormden na een aantal jaren fraaie struwelen van voornamelijk Schietwilg. De rest van het terrein behield lang zijn open karakter. Pas toen de eerste berken zich er vestigden en wilgen zich verder uitzaaiden begon het zo'n 12 jaar geleden dicht te groeien. Broedden er eerst Grutto's, Kieviten en Tureluurs, nu overheerst in het voorjaar het gezang van de Fitis en Winterkoning. Zelfs de Nachtegaal laat zich horen en in stukken met riet broeden Baardmannetje en Blauwborst.

De bedoeling van deze lange inleiding is om een indruk te geven van de vitaliteit en de dynamiek waarmee een dergelijk terrein zich ontwikkelt. Wie nu een bezoek brengt, zal zich nauwelijks kunnen voorstellen dat dit gebied dertig jaar geleden een kale stuivende zandvlakte was. Zonder enige bemoeienis van overheid of natuurinstanties is het

uitgegroeid tot een gebied met een biologische rijkdom en landschappelijke schoonheid die veel beschermende natuurgebieden niet zou misstaan.

Stuifzwammen en andere paddestoelen

In de eerste tien jaar is op dergelijke terreinen mycologisch niet veel te beleven. De pionierfase is nog te zien op meer westelijk gelegen terreinen. Rond het dorpje Ruigoord liggen nog zandige vlakten van recenter datum en met ijlere vegetatie. De meest voorkomende paddestoel is daar *Lycoperdon lividum*. Ook de Loodgrijze bovist (*Bovista plumbea*) komt er veelvuldig voor. Een andere talrijke soort is de Grasleemhoed (*Agrocybe pediades*). Op sommige terreinen vinden we in het voorjaar Morieljes. Lang niet op alle terreinen, wat misschien door minieme verschillen in bodemgesteldheid komt. Want hoewel het op het oog allemaal zand lijkt, zijn er verschillen in de mate waarin zogenaamd zeezand ontzilt is, en ook is er zand opgespoten dat vrijkwam bij de aanleg van bijvoorbeeld de Amerikahaven en dat dus van grote diepte afkomstig is. Velden met dit zand vormden rijke vindplaatsen van kiezen en botten van Mammoet en Oeros.

Op het Mobil veld kwam *Morchella esculenta* veel voor. Vooral in de wat meer beschutte 'valleien' tussen de opgestoven wilgenwallen. Er stonden er ooit zoveel dat ze commercieel geplukt werden. Het gerucht ging dat iemand ze verkocht aan dure groenten-

speciaalzaken in Amsterdam-Zuid. Een feit was dat we op een gegeven moment alleen nog maar kort bij de grond afgesneden stelen vonden.

Inmiddels zijn de valleien grotendeels dichtgegroeid met wilgen en berken. Morieljes komen er alleen nog sporadisch voor op enkele open plekken waar ze moeten concurreren met een steeds dikker wordende grasmat.

Een andere voorjaarssoort die we hier aantreffen is *Agrocybe praecox*, de Vroege Leemhoed. Eenmaal in de buurt van een naast familielid: de Barstende Leemhoed (*A. dura*). Beide zijn in het veld goed uit elkaar te houden door de duidelijke verschillen in smaak en geur. De Vroege Leemhoed ruikt sterk melig, de Barstende Leemhoed wat schimmelachtig, in elk geval nooit melig.

Op het vele dode wilgehout zien we in dezelfde tijd *Polyporus lentus*, de fraaie Franjeporiezwam, welbekend uit de IJsselmeerpolders maar ook rond Amsterdam regelmatig gesignaleerd.

Weinig soorten - grote aantallen

In niet te droge zomers zien we in juli al de eerste exemplaren van *Inocybe dulcamara* (de Viltige vezelkop). Samen met de Tweekleurige vaalhoed (*Hebeloma mesophaeum*) groeien ze in de loop van het seizoen bij duizenden in de buurt van Kruipwilg en op de eerder genoemde wilgenwallen. Ook massaal staat daar laat in het jaar *Tricholoma cingulatum* (de Geringde ridderzwam). Een vrij zeldzame soort die hier rond de Schietwilgen in dichte groepen groeit. Veel zeldzamer is een andere wilgenbegeleider: *Russula subrubens*, een soort uit de *Russula xerampelina* groep, de Vissige russula's met stelen die groen kleuren met ijzersulfaat. De soort die het qua aantallen wint, is zonder twijfel de Baardige melkzwam (*Lactarius torminosus* sensu lato). Hij staat overal waar Berken staan en het riet en gras niet te dicht zijn.

Veel soorten die in deze terreinen voorkomen zijn ook bekend uit de duinen. Niet zo verwonderlijk omdat de bodem vergelijkbaar is. Op een plek die 's-winters lang onder water staat, groeit bijvoorbeeld het Zandputje (*Sepultaria arenosa*). Ander duinsoorten schitteren echter door afwezigheid: Aardsterren hebben we hier nog nooit gevonden.

Waar we ook naar uitkeken waren Wasplaten. Pas na jaren vonden we de eerste en tot nu toe ook enige: de Zwartwordende wasplaat, *Hygrocybe conica*. Op het Mobil Veld staat zij met slechts enkele exemplaren. De kans dat zij zich daar uitbreidt is gering omdat de begroeiing alleen maar dichter wordt. Wel algemeen is zij in de berm van de toegangsweg naar de raffinaderij. Hier wordt door regelmatig maaien de vegetatie kort gehouden. De afgelopen herfst stond de Zwartwordende Wasplaat hier bij honderden.

Toekomst

De toekomst van het Mobil Veld is ongewis. Dat is kenmerkend voor de toekomst in het algemeen maar geldt des te sterker in de wereld van industrie en groot geld. Het is eigenlijk al een wonder dat dit terrein zich dertig jaar lang ongestoord heeft kunnen ontwikkelen. Crossmotorrijders die andere terreinen onveilig maken, zijn hier altijd geweerd. Wel wordt er soms gejaagd en vinden er de laatste tijd "paintball" gevechten plaats in de wilgenstruwelen langs de rand van het veld. In paramilitair tenue gestoken jongeren bestoken elkaar met geweren. Als kogels dienen plastic bolletjes met verf in stuitende kleuren die als ze stukspatten smerige vlekken op de kleding achter laten. Bij een bezoek het afgelopen jaar, dacht ik me ver van het strijdgewoel te bevinden. Ik zat

rustig een fraai uitgevallen groepje Grasbundelzwammen te fotograferen. Maar het automatisch transport van een moderne camera klonk mogelijk als één of ander oorlogstuig, want opeens vlogen de verfkogels over mijn hoofd. Mijn eerste impuls was hard vloeken, maar instinctmatig hield ik mijn mond. Gebogen over mijn camera bleef ik doodstil zitten en zag zodoende een miniem roze *Mycena*'tje dat op wilgeblad groeide en later *Mycena smithiana* bleek te zijn. Na een minuut of wat klonk een zacht gekraak dat zich langzaam verwijderde. Later bij de auto werd ik alsnog bestookt door een langslopend bataljon baldadige boys. Woedend vervoegde ik mij bij de leiding. Deze liet een emmer water aanrukken en begon kalm de paarse vlekken van mijn auto af te wassen. Het bleek gewoon waterverf te zijn.

Dit slot is wel passend voor het westelijk havengebied dat een tijd lang een soort Wild West geweest is waar alles kon. Zwervers, nudisten, motorcrossers, modelvliegtuigbouwers, woonwagenbewoners. En nu ook nog natuur: uitbundig en onbelemmerd! Het Mobil Veld is één van de fraaiste restanten van deze tijd.

Van de redactie

Bovenstaand verhaal zou het eerste kunnen zijn van een lange reeks verhalen over leuke gebieden. Wij wachten met spanning op het volgende verhaal, dat wellicht door u geschreven gaat worden. Het hoeft niet een uitzonderlijk goed gebied te zijn voor paddestoelen, maar over het leuke bos dat u iedere zondag bezoekt valt vast genoeg te vertellen!

Ook andere kopij is nog steeds zeer welkom. Met name de rubriek Bijzondere waarnemingen en vondsten kan nog heel wat bijdragen gebruiken.

Ledenadvertentie

Met klem gezocht: A. Pilát, 1958. *Gasteromycetes*. Flora ČSR, Reihe B, band 1. Wie heeft dit boek ongebruikt in de kast staan en wil het aan mij verkopen?

Leo Jalink, Jan Vermeerlaan 33, 2343 CT Oegstgeest (tel. 071-156768).